

Лекція. Рушійні сили і перешкоди творчості

План

1. Мотиви творчості.
2. Управління творчістю.
3. Особистість і колектив як суб'єкти творчості.
4. Методи колективної творчості.
5. Перешкоди творчого процесу.

1. Мотиви творчості

а) можуть бути *напівусвідомленими*;

Приклади:

- «даймон Сократа»;

- італійській письменник Вітторіо Альфієрі писав, що «... за настанням вересня не міг подолати невільне спонукання писати». На одному зі своїх сонетів власноруч зробив такий запис: «Випадковий. Я не хотів його писати»;

- В.А. Моцарт зазначав: «Коли я, як це буває, на самоті і у доброму гуморі (наприклад, мандрую у повозці чи прогулююсь після добрячого обіду) або впродовж ночі, коли я не можу заснути, мої ідеї з'являються у найбільшій кількості. Чому і як це відбувається – я не знаю. Я не можу навмисно їх викликати».

б) *мотиви досягнення*, бажання виділитися з маси людей, заздрість, висока самооцінка, високі очікування оточуючих людей.

Приклади:

О.С. Пушкін: «Солодка увага жінок – майже єдина мета наших зусиль».

в) *допитливість*;

Приклади:

- В. Скотт: «Чим би там не пояснювали спонукальні мотиви творчості, я вважаю, що єдиний стимул – насолода, яку дає напруга творчих сил і пошуки матеріалу. На будь-яких інших умовах я писати відмовляюся – точно так же, як не буду полювати лише заради того, щоб пообідати кроликом. Проте, якщо творчі заняття будуть супроводжувати славою і грошима, заперечувати проти цього так же безглуздо, як і викидати вбитого кролика».

г) *задоволення від процесу мислення*;

Приклади:

Ч. Дарвін: «... риси мого характеру у шкільні роки... які вже той час давали надію на щось добре в майбутньому, були сильно виражені і різноманітні смаки, велика старанність у здійсненні того, що цікавило мене, і гостре почуття задоволення, яке я переживав, коли мені ставали зрозумілими якісь складні питання або предмети».

д) *самоствердження, визнання;*

Ч. Дарвін: «... честолюбне бажання завоювати повагу моїх друзів-натуралістів».

О.С. Пушкін: «Заздрість – сестра змагання, а відтак – із доброго роду».

2. Управління творчістю

Виділяють два підходи:

1) пошук універсального алгоритму творчого процесу.

Так, у XIII ст. схоласт Раймон Лулій розробив проект «машини для одержання всіх можливих істин».

2) заперечення можливості створення універсального алгоритму.

Водночас прибічники цього підходу не заперечують можливості навмисно створювати умови, що сприяють творчості.

Я.А. Пономарьов відзначав, що кібернетичні машини можуть відтворювати «евристичну логіку», але не можуть відтворити психологічні механізми творчості.

3. Особистість і колектив як суб'єкти творчості

Краще творити самостійно	Краще творити у колективі
Для вирішення простих завдань	Для вирішення складних завдань або проблем
Коли багатоманітність думок обмежена	Коли присутня невизначеність і нескінченність варіантів рішення
Коли слід вирішити завдання терміново	Коли потрібний широкий діапазон знань і вмінь
Якщо не можна подолати конфлікт між учасниками групи	Якщо індивідуальні цілі учасники колективу реалізуються

Ризики колективної творчості:

- 1) колективний конформізм гасить творчу думку;
- 2) конфлікти у колективі руйнують творчу думку.

Творчий колектив – це колектив, який:

- 1) знаходить нові рішення;
- 2) приймає нові ідеї;
- 3) виявляє терпимість до «незвичайного» і «зайвих» людей;
- 4) забезпечує учасникам свободу творчого вибору і стимули для творчості;
- 5) неодмінно включає:
 - а) хоча би одного генератор ідей;
 - б) хоча би одного резонатора ідей – людину, яка вміє переформулювати нову ідею, об'єктувати її у символах, графічній або мовній формі.

4. Методи колективної творчості

1) *мозковий штурм* («брайнштурмінг») – сукупність способів і прийомів групового вирішення творчих завдань, що ґрунтується на методиці вільної асоціації.

Автор – американський психолог Алекс Осборн (1888 – 1966).

а) учасники висловлюють будь-яку ідею, навіть якщо вона видається абсурдною;

б) всі ідеї фіксуються;

в) далі оцінюються (можливо іншою групою).

Правила:

1) заборонена критика;

2) заохочуються будь-які ідеї;

3) слід висловлювати якомога більше ідей;

4) вітаються комбінування та покращення ідей;

5) знімається страх поганої оцінки неправильної відповіді.

Ілюстрація – інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?»

2) *синектика* – різновид мозкового штурму.

Для генерації нових ідей застосовуються методики аналогій:

а) прямої;

б) особистої;

в) символічної;

г) фантастичної.

та ін.

Особливі вимоги до синекторів – учасників синектичної групи. Зокрема, вони повинні мати кілька освіт.

3) *майєвтика* (діалог Сократа) – сукупність прийомів і способів, організації творчої дискусії, яка передбачає:

а) вільний обмін думками між рівними співрозмовниками;

б) стимулювання допитливості за допомогою питань;

в) використання гумору для активізації мислення.

5. Перешкоди творчого процесу

Внутрішні:

1) лінощі;

2) нетерпіння;

3) низька мотивація;

4) неуважність;

5) недостатня сила волі;

6) страх;

7) відсутність здібностей/таланту???

8) важко починати.

Приклад: Джозеф Пристлі (британський священик, філософ, натураліст, хімік, який відкрив кисень і вуглекислий газ): «Мені треба відтягнути хвилинку, коли все-таки прийдеться почати писати. Я пишу вже більше 50-ти років, але починати писати для мене як і раніше – мука. І тепер навіть більше, ніж колись».

Зовнішні:

- 1) недостатній рівень матеріального забезпечення;
- 2) відсутність підтримки соціального оточення;
- 3) відсутність однодумців.